

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ**

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІЛОСОФІЯ ТА СУЧАСНИЙ
ДІАЛОГ ЦИВІЛІЗАЦІЙ"
для студентів усіх галузей знань
усіх форм навчання**

Харків. Вид. ХНЕУ, 2013

Затверджено на засіданні кафедри філософії і політології.
Протокол № 1 від 30.08.2012 р.

Укладач Стрижко В. О.

P58   Робоча програма навчальної дисципліни "Філософія та сучасний діалог цивілізацій" для студентів усіх галузей знань усіх форм навчання / укл. В. О. Стрижко. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2013. – 40 с. (Укр. мов.)

Подано зміст навчальної дисципліни за модулями й темами, плани лекцій та семінарських занять, теми есе, контрольні запитання і завдання до тематичних розділів. Зміст тем охоплює основні проблеми цієї навчальної дисципліни.

Рекомендовано для студентів усіх галузей знань усіх форм навчання.

.

Вступ

Метою навчальної дисципліни "Філософія та сучасний діалог цивілізацій" є формування системних знань про динаміку соціокультурного розвитку, особливості соціалізації та ідентифікації людини в суспільстві, глобальні проблеми сучасності та перспективи їх вирішення, осмислення розмаїття культур і цивілізацій в історії людства та сьогоденні та їх значення в суспільних перетвореннях.

Завданнями навчальної дисципліни є оволодіння засадами, основними поняттями та термінами філософського знання різних культур. Набуття вмінь і навичок аналізу сучасної соціокультурної ситуації, визначення взаємозв'язку економічних, соціальних, політичних, екологічних, демографічних, релігійних та інших чинників розвитку суспільства. Розуміння сучасних кризових явищ у духовній культурі людства та можливих шляхів їх подолання.

Предметом навчальної дисципліни постає специфіка найбільш впливових філософських систем окремих культур та цивілізацій, виявлення спільної гуманістичної основи в них як того концептуального ядра, що може сприяти продуктивному діалогу між ними.

Навчальна дисципліна спрямована на збагачення й розширення гуманітарної підготовки студентів, а також формування творчої активності майбутніх фахівців. Цим обумовлені її мета та завдання.

Методичне завдання – вироблення у студентів практичних навичок організації діалогу людей та інститутів різних культур з урахуванням головних конкретних особливостей кожної з них.

Вивчення навчальної дисципліни потребує від студентів і самостійної роботи, адже тільки особисте зацікавлення може реально збагатити внутрішній світ і дієво вплинути на формування світогляду сучасної молодої людини. Самоосвіта повинна полягати, перш за все, в знайомстві з літературними джерелами, матеріалами засобів масової інформації. Літературу, яка представлена в робочій програмі, студенти можуть знайти в бібліотеці ХНЕУ, в Харківській науковій бібліотеці ім. В. Г. Короленка та в інших бібліотеках.

Структура навчальної дисципліни наведена у табл. 1.

Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка магістрів	Галузь знань, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 4, у тому числі: змістовних модулів – 2, самостійна робота	Шифр та назва галузей знань: 0305 "Економіка та підприємництво"; 0306 "Менеджмент і адміністрування"; 0501 "Інформатика та обчислювальна техніка"; 0515 "Видавничо-поліграфічна справа"; 1401 "Сфера обслуговування"; 1801 "Специфічні категорії"	За вибором. Рік підготовки: 5. Семестр: 9
Кількість годин за змістовними модулями: модуль 1 – 38 год.; модуль 2 – 70 год.; Усього – 144 год.	Шифр та назва спеціальностей: усі спеціальності за усіма галузями знань	Лекції (теоретична підготовка) – 36 годин. Практичні (семінарські) заняття – 18 годин. Індивідуальна робота – 27 годин. Самостійна робота – 63 години
Кількість тижнів викладання навчальної дисципліни: 18. Кількість годин за тиждень: 3	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: підсумковий модульний контроль (залік) ПМК

1. Кваліфікаційні вимоги до студентів

Після вивчення навчальної дисципліни студент зобов'язаний:

знати:

основні категорії філософії: онтологія, гносеологія, діалектика, аксіологія, етика, компаративістика, європоцентризм, глобалізація, культура, цивілізація тощо;

головні парадигми європейського типу філософствування (позитивістська, іраціонально-антропологічна, релігійна);

головні школи, напрями, концепції європейської філософії на зламі ХХ – ХХІ століть;

найбільш важливі особливості філософської думки Сходу та їх ґенезу в ХХІ столітті;

головні прояви експансії західної філософії на Схід та їх наслідки;

ґенезу та історичні етапи розвитку суспільства;

сучасні прояви конфліктів культур та цивілізацій;

глобальні соціальні проблеми та кризові явища сучасності;

цивілізаційні витоки і детермінанти світових культур;

головні відмінності європейської філософії та культури;

особливості становлення та ґенези культури Сходу;

значущість міжцивілізаційного діалогу у світі, що глобалізується;

ВМІТИ:

аналізувати динаміку, тенденції та закономірності суспільного розвитку;

визначати глобальні ризики розвитку сучасного світу;

враховувати тенденції і фактори економічного розвитку для визначення соціокультурних процесів;

аналізувати соціофілософську літературу, писати есе та виступати з ним перед аудиторією;

самостійно аргументувати свою світоглядну позицію, вести діалог з приводу найбільш гострих соціальних проблем сучасності;

застосовувати знання з навчальної дисципліни в професійній і громадській діяльності;

ідентифікувати філософські позиції та концепції за їх цивілізаційною та історичною значущістю;

аналізувати складності та протиріччя сучасного світу, що заважають діалогу культур;

вирізняти те спільне в філософських засадах та підвалинах, що може стати надбанням усіх цивілізацій;

оцінювати загрози конфлікту світоглядів та цивілізацій в сучасному світі.

Після вивчення дисципліни студент повинен набути таких компетентностей:

на репродуктивному рівні – розуміти та використовувати набуті знання у повсякденному житті, змістовно, послідовно аналізувати основні зміни, що відбуваються у сучасній духовній культурі та їх вплив на діалог цивілізацій;

на евристичному рівні – поглиблено осмислювати нові загрози, що характеризують сучасний стан масової та індивідуальної свідомості людей в умовах глобалізації, самостійно робити висновки та узагальнення стосовно пошуку шляхів подолання моральної деградації та шляхів гуманістичного оновлення суспільства незалежно від того, до якої культури та цивілізації належать люди.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні навчальної дисципліни студент має ознайомитися з програмою дисципліни, з її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

План навчальної дисципліни складається з двох змістовних модулів, кожний з яких є відносно окремим тематичним блоком.

Навчальний процес здійснюється у таких формах: лекційні та семінарські заняття, індивідуальна навчально-дослідна робота, самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 2.

Таблиця 2

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	Лекції	Семінари	Індивідуальна робота	Самостійна робота
1	2	3	4	5
Змістовний модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі				
1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві. Світоглядні універсалії як підґрунтя культури. Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій	4	2	3	7
2 Філософія в стратегічних рішеннях, постановках та інших документах ООН	4	2	3	7

1	2	3	4	5
3. Європейська філософія: історія та сучасність	6	2	3	7
Змістовний Модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій				
4. Основні особливості духовної культури Сходу	4	2	3	7
5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку	4	2	4	7
6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми	4	2	4	7
7. Індія в сучасній духовній культурі.	2	2	3	7
8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири	4	2	2	7
9. Трансформація філософського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства	4	2	2	7
Усього	36	18	27	63
Усього по дисципліні	144			

3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами

Змістовний модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі

Тема 1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві.

Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій

Історичний шлях філософії в різних культурах. Принципова різниця між філософствуванням та філософією.

Філософія та світогляд людини. Світоглядні універсалії як підґрунтя культури. Основні функції філософії в суспільстві. Традиційні та новітні функції.

Зміна основних функцій філософії в світі, що глобалізується. Алармізм. Конструктивна та прогностична функція сучасної філософії.

Філософія як теоретична система. Об'єктна стабільність філософії – шлях до комунікації культур та цивілізацій.

Радикальні трансформації сучасного суспільства та невідкладність діалогу між культурами та їх філософськими засадами.

Тема 2. Філософія в стратегічних рішеннях, постановах та інших документах ООН

Рішення Першої сесії Генеральної Конференції ЮНЕСКО від 24 червня 1946 року.

"Паризька декларація з питань філософії", лютий 1995 року.

"Міжсекторальна стратегія ЮНЕСКО в області філософії", жовтень 2005 року.

Всесвітні філософські конгреси та їх роль у сучасному процесі діалогу культур та цивілізацій.

Принципова тотожність проблемного поля філософії в різних культурах, універсальність законів мислення та основоположних моральних принципів як основа продуктивної комунікації між людьми.

Всесвітній День філософії (ВДФ) як дієвий крок різних етносів до осмисленого розуміння буття та до нових форм комунікації.

Тема 3. Європейська філософія: історія та сучасність

Головні пріоритети європейської філософії, її вплив на культуру, науку і практику.

Монотеїзм духовної культури Європи.

Критичний раціоналізм, прагматизм, діалектика як визначальні принципи європейської ментальності.

Органічна єдність науки та філософії в ґенезі європейської культури.

Основні філософські концепції та напрями філософських досліджень: аналітична філософія, структуралізм, герменевтика, марксизм, екзистенціалізм і постмодернізм.

Пошук нових філософських орієнтирів в умовах становлення "інформаційного суспільства" та мультикультурного середовища (на прикладі аналізу роботи сучасних російських, німецьких та японських університетів).

Змістовний модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій

Тема 4. Основні особливості духовної культури Сходу

Головні характеристики менталітету. Інтуїтивізм, містицизм, апокаліптичне бачення майбуття. Специфіка східного раціоналізму.

Різноманіття культур Сходу та їх головні спільні риси.

Взаємозв'язок, взаємовплив, взаємопроникнення та конфронтація культур Сходу та Заходу в історичній ґенезі.

Необхідність пошуку компромісу та нових форм комунікації в умовах глобалізації сучасного світу.

Тема 5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку

Китай в сучасній духовній культурі. Категорія "філософія" та ґенезис філософії у Китаї.

Головні риси і основні поняття китайської філософії та культури.

Китайська філософія: категорії, установки, ідеї. Лао-цзи, Конфуцій.

Консерватизм та традиціоналізм як головні риси духовної культури Китаю в період до середини ХХ століття.

Конфуціанство, традиційна культура і "оновлена марксистська філософія" та їх роль у практиці модернізації Китаю.

Поєднання філософії марксизму з традиційною китайською культурою: курс на взаємодоповнення. Головні принципи сучасної китайської філософії.

Завдання побудови гармонійного соціалістичного суспільства і виховання творчої особистості, роль філософії в цьому процесі. Пріоритетність моралі та ідея самовдосконалення особистості як домінанта всіх процесів у духовній культурі Китаю.

Тема 6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми

Виникнення та ґенеза філософського знання в Японії.

Буддизм та конфуціанство в духовній культурі Японії.

Радикальні зміни у філософських установках Японії після другої світової війни.

Експансія західної парадигми мислення. Вплив західної культури і традицій на участь Японії в глобалізаційних процесах XX – XXI століть.

Консерватизм, традиціоналізм та модернізаційні процеси в духовній культурі.

Культ "розгніваних духів" і його вплив на соціальне і політичне життя сьогодення.

Концепція "глокальної публічної філософії" вчених Токійського університету та сучасні дискусії.

Інші ментальні установки та репрезентації в дискусіях про принципи комунікації з іншими культурами.

Концепція "колективної суб'єктивності" Хіромацу Ватару.

Тема 7. Індія в сучасній духовній культурі

Духовні традиції індійців і головні прояви модернізаційних процесів. Політеїзм. Кастова система Індії в минулій та сучасній культурі.

Індуїзм, ґандизм, вчення Ауробіндо.

Розширене трактування принципу толерантності.

Концепція Бога в індійській філософії минулого і в сучасності.

Неукоріненість критичного підходу до аналізу наявних філософських концепцій та її вплив на духовну культуру.

Диспропорції, колізії та протиріччя масової та індивідуальної свідомості. Явище "живих богів" у минулому та сьогоденні.

Важливість та можливості діалогу та їх обмеженість.

Посилення процесу міфологізації масової та індивідуальної свідомості. Проблема секуляризму та перспективи індуїзму в сучасній Індії.

Пошук перспектив духовного оновлення Індії через діяльність Індійського Філософського конгресу та інших організацій.

Модернізаційні процеси в індійському суспільстві: переваги, протиріччя та колізії традиційної та модерністської свідомості.

Тема 8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири

Основні етапи розвитку арабо-мусульманської філософії.

Головні духовні пріоритети арабського світу.

Монотеїзм як визначальний принцип духовної культури.

Концепція гріха в ісламській теології і філософії. Проблема безсмертя в філософії класичного ісламу.

Іслам: головні етапи історичних трансформацій.

Сучасний світський та фундаменталістський іслам у житті арабських країн.

Закони шаріату і світське законодавство: пошук гармонійного поєднання.

Месіанські установки і динаміка реальних процесів у духовній культурі арабського світу в умовах глобалізації.

Раціоналізм арабів, його специфіка. Аль-Фарабі та філософія аль-Садри в сьогоденні арабоязичних культур.

Тема 9. Трансформація філософського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства

Пошук нової форми філософії в духовній культурі людства, що радикально змінюється.

Проблема становлення нового раціоналізму на гуманістичній основі. Філософія, мораль і наука як фундамент конструктивного світогляду.

Філософія про основні стратегії майбутнього людства.

Від європоцентризму до нових форм комунікації між культурами.

Проект інтеркультурної та транскультурної філософії і його перспективи.

Філософія проти деантропологізації людини. Ідеали творчої розбудовчої суті людини.

Філософія в пошуках концептуального ядра, здатного гармонізувати взаємодію культур та цивілізацій.

Філософська аксіологія та компаративістика як теоретичні засади для вирішення проблеми гармонізації світу та особистості.

4. Плани лекцій

Змістовний модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі

Тема 1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві.

Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій

1.1. Філософське знання в духовній культурі людства (умови виникнення та ґенеза).

- 1.2. Філософія та філософствування: принципові відмінності.
- 1.3. Головні функції філософії в суспільстві.
- 1.4. Об'єктна стабільність філософії як основа для сучасного діалогу цивілізацій.

Література: основна [12; 17]; додаткова [21; 27; 31].

Тема 2. Філософія в стратегічних рішеннях, постановках та інших документах ООН

- 2.1. Філософія в документах ООН (ЮНЕСКО).
- 2.2. Всесвітні філософські конгреси та їх вклад у налагодження комунікацій між культурами.
- 2.3. Всесвітній День Філософії в сучасній духовній культурі суспільства.

Література: основна [15]; ресурси мережі Інтернет [43; 44].

Тема 3. Європейська філософія: історія та сучасність.

- 3.1. Основні пріоритети європейської філософії, її вплив на культуру, науку і практику.
- 3.2. Критичний раціоналізм, прагматизм, діалектика як визначальні принципи європейської ментальності.
- 3.3. Монотеїзм та атеїзм у духовній культурі Європи.
- 3.4. Головні філософські парадигми ХХ століття (аналітична філософія, марксизм, екзистенціалізм, структуралізм, герменевтика, пост-модернізм).
- 3.5. Пошук нових філософських орієнтирів в умовах глобалізації та зіткнення культур.

Література: основна [12; 17]; додаткова [21; 31].

Змістовний модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій

Тема 4. Основні особливості духовної культури Сходу

- 4.1. Головні особливості духовної культури Сходу.
- 4.2. Різноманіття культур Сходу та конфронтація із західною культурою.

4.3. Часткова зміна духовних орієнтирів в умовах глобалізації та установка на пошук компромісу.

Література: основна [16; 17]; додаткова [21; 31; 38].

Тема 5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку

5.1. Китай в минулому та в сучасній духовній культурі.

5.2. Консерватизм та традиціоналізм філософської думки Китаю в період до середини ХХ століття.

5.3. Конфуціанство, традиційна культура і "оновлена марксистська філософія" в сучасній практиці модернізації Китаю.

Література: основна [1; 8; 9; 11; 16]; додаткова [24 – 28; 33; 34].

Тема 6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми

6.1. Виникнення та ґенеза філософського знання в Японії.

6.2. Буддизм, конфуціанство та синтоїзм: складність взаємовідносин.

6.3. Консерватизм, традиціоналізм та модернізаційні процеси в сучасній духовній культурі Японії.

Література: основна [5; 16; 18 – 20]; додаткова [38; 42].

Тема 7. Індія в сучасній духовній культурі

7.1. Духовні традиції Індії і різноманіття ментальних орієнтацій в минулому і сьогоденні. Політеїзм.

7.2. Індуїзм, ґандизм, вчення Ауробіндо.

7.3. Неукоріненість критичного підходу до різних філософських концепцій та її наслідки.

7.4. Диспропорції, колізії та протиріччя масової та індивідуальної свідомості як головні причини занепаду філософської думки Індії.

Література: основна [3; 4; 15; 18]; додаткова [21; 38; 42]

Тема 8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири

8.1. Основні духовні пріоритети арабо-мусульманського світу та їх зміна в умовах сьогодення.

8.2. Монотеїзм, містицизм, класичний, сучасний світський та фундаменталістський іслам у духовній культурі арабського світу.

8.3. Протиріччя між месіанськими засадами ісламської культури та динамізмом глобалізаційних процесів світового розвитку.

Література: основна [6; 10; 13; 16]; додаткова [29; 31; 32; 35]

Тема 9. Трансформація філософського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства

9.1. Глобалізаційні зміни суспільства та невідкладність збагачення філософського знання. Пошук нової форми філософії в духовній культурі людства.

9.2. Проблема становлення нового раціоналізму на гуманістичній основі.

9.3. Філософія проти деантропологізації людини.

9.4. Філософія проти агресивного маніпулювання свідомістю людей.

9.5. Проект інтеркультурної філософії та його перспективи.

Література: основна [2; 5]; додаткова [28; 31; 34; 38]; ресурси мережі Інтернет [43].

5. Плани семінарських занять

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів.

Семінарські заняття проводяться в аудиторіях або в навчальних кабінетах з однією академічною групою.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття вносяться у відповідний журнал. Отримані студентом оцінки за окремі семінарські заняття враховуються при виставленні поточної модульної (практичний модульний контроль) оцінки з цієї навчальної дисципліни. План проведення семінарських занять наведено у табл. 3.

План проведення семінарських занять

Тема	Програмні запитання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовний модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі			
Тема 1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві. Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій	1. Філософія та філософствування в духовній культурі людства. 2. Філософія як теоретична система та її структура. 3. Основні функції філософії в суспільстві та їх генеза	2	Основна [12; 17]; додаткова [21; 27; 31]
Тема 2. Філософія в стратегічних рішеннях, постановках та інших документах ООН	1. Принципова тотожність проблемного поля філософії в різних культурах, універсальність законів мислення та основоположних моральних принципів як основа продуктивної комунікації між людьми. 2. Філософія в документах ООН (ЮНЕСКО). 3. Всесвітній День філософії (ВДФ) як інструмент порозуміння між культурами	2	Основна [15]; ресурси мережі Інтернет [43; 44]
Тема 3. Європейська філософія: історія та сучасність	1. Головні парадигми (позитивістська, іраціонально-антропологічна, релігійна) європейської філософії та їх основні принципи. 2. Ситуація постмодерну в європейській культурі. 3. Основні зміни в сучасній європейській філософії	2	Основна [12; 17]; додаткова [21; 31]
Змістовний модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій			
Тема 4. Основні особливості духовної культури Сходу	1. Найважливіші риси східного типу ментальності. 2. Особливості вихідних філософських положень як наслідок відмінних цивілізаційних шляхів розвитку 3. Історичні виклики сучасності та необхідність компромісу культур та інтересів	2	Основна [16; 17]; додаткова [21; 31; 38]

1	2	3	4
Тема 5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку	1. Китайська філософія в минулій та сучасній духовній культурі. 2. Традиційні напрями філософської думки Китаю. 3. Найбільш впливові філософські школи Китаю XX – XXI ст.	2	Основна [1; 9; 11; 16]; додаткова [24–28; 33; 34]
Тема 6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми.	1. Основні духовні засади Японії в їх історичній ґенезі. 2. Модернізаційні процеси в духовній культурі Японії в другій половині XX та на початку XXI ст. 3. "Глокальна публічна філософія" вчених Токійського університету	2	Основна [16; 18; 19; 20]; додаткова [38; 42]
Тема 7. Індія в сучасній духовній культурі.	1. Духовні засади індійського суспільства (політеїзм). 2. Традиційні орієнтири (індуїзм, ґандизм) та "інклузивізм" індійської духовної культури. 3. Міфологізація свідомості в сучасній Індії	2	Основна [3; 4; 15; 18]; додаткова [21; 38; 42]
Тема 8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири	1. Традиційна духовна культура арабського світу. 2. Іслам та його ґенеза. 3. Закони шаріату та світське законодавство. 4. Сучасні дискусії та містичні установки в філософських дослідженнях арабо-мусульманського світу	2	Основна [6; 10; 13; 16]; додаткова [29; 30; 32; 35]; ресурси мережі Інтернет [43]
Тема 9. Трансформація філософського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства.	1. Об'єктивні причини трансформації філософського знання в духовній культурі XXI ст. 2. Філософська аксіологія та компаративістика як теоретичні засади міжцивілізаційного діалогу. 3. Інтер- та транскультурні перспективи нової форми філософії	2	Основна [3; 5]; додаткова [28; 31; 34; 38]; ресурси мережі Інтернет [43]

6. Індивідуальне завдання

До індивідуальних завдань належить написання есе та тематичних оглядів, оформлення звітів, підготовка матеріалів до есе з використанням публікацій з тих чи інших проблем і т. д. При опануванні студентами навчальної дисципліни доцільно зосередитись на написанні індивідуального проблемно-аналітичного есе за темами, які пропонуються кафедрою. Зміст та структура есе обговорюються студентами разом з викладачами в рамках індивідуально-консультативної роботи.

Мета есе – поглиблення теоретичних знань, набутих студентами в процесі вивчення дисципліни. Написання есе має сприяти глибшому засвоєнню студентами навчальної дисципліни.

Першим етапом написання есе є вибір теми. Студенти обирають тему есе за власним розсудом, але відповідно до тематики, визначеної кафедрою філософії та політології. За погодженням з викладачем студент може підготувати есе на іншу тему, якої немає у цьому переліку.

Після вибору теми студент повинен розробити й скласти в письмовій формі його план. План теми слід розробляти після ознайомлення з літературними джерелами, які висвітлюють ті чи інші питання і проблеми з теми дослідження. Це дасть змогу студенту детальніше уявити собі структуру есе, послідовно викласти його зміст, повніше висвітлити коло питань, які мають бути вирішені.

Загальний обсяг есе – 4–10 аркушів (10–25 тис. знаків). Необхідною умовою є наявність плану або структури: історіографія питання, актуальність, основна частина та висновок. План має включати лише ті питання, які безпосередньо стосуються теми і дають змогу повно і глибоко розкрити її.

Писати есе слід на білому папері стандартного формату А4. Аркуші можна зшивати будь-яким способом, але так, щоб вони не розсипалися.

Титульний аркуш есе повинен мати такий зміст: назва університету; назва кафедри; назва навчальної дисципліни; тема есе; прізвище, ініціали студента, номер академічної групи; дата подання есе викладачеві на перевірку (день, місяць рік).

За титульним аркушем слідує детальний план есе, в якому треба виділити вступ, два – три підрозділи основного змісту, висновки та список використаної літератури, додатки.

Складні таблиці, які не вміщуються в тексті, а також інші допоміжні матеріали включаються в додатки до роботи. При цьому в тексті на них робляться відповідні посилання.

Усі аркуші слід пронумерувати – порядковий номер ставиться в правому верхньому куточку сторінки, при цьому нумерація починається на першому аркуші після вступу.

У кінці есе дається повний список використаних джерел (не менш 10 наукових видань – монографій, статей тощо).

Есе має бути виконано і подано на кафедру не пізніше зазначеної в навчальному плані дати.

Есе оцінюється за критеріями:

самостійності виконання;

логічності та деталізації плану;

повноти й глибини розкриття теми;

наявності ілюстрації (таблиці, рисунки, схеми, тощо);

кількості використаних джерел (не менше десяти);

використання цифрової інформації та відображення практичного досвіду;

наявність конкретних пропозицій і прогнозів з обов'язковим посиланням на використані літературні джерела;

якості оформлення.

Підготовка якісного есе може бути додатковою умовою отримання студентом позитивної підсумкової оцінки з цієї навчальної дисципліни.

6.1. Тематика ІЗ (есе)

1. Духовна культура суспільства та окремої особистості: спільні риси та основні відмінності.

2. Виникнення філософії та її основні ознаки.

3. Філософія як теоретична система.

4. Проблемне поле філософії та його зміни в культурі.

5. Взаємовідносини між філософією та філософствуванням у різних культурах та цивілізаціях.

6. Історична ґенеза європейської філософії та її місце в духовній культурі людства.

7. Принцип плюралізму в європейській та східній філософії.

8. Становлення та розвиток аксіології в системі філософського знання.

9. Сучасна компаративістика: основні досягнення та перспективи розвитку.
10. Головні тренди в процесі трансформації сучасної європейської філософії.
11. Філософія Сходу та її різновиди в минулому та сьогодні.
12. Головні філософські засади китайської духовної культури.
13. Особливості становлення та розвитку китайської філософії на зламі XX – XXI століть.
14. Вплив буддизму та конфуціанства на філософську думку Японії в останні десятиліття.
15. Концепція "глокальної публічної філософії" японських вчених.
16. Арабо-мусульманська філософія: витoki і основні етапи розвитку.
17. Головні напрями ісламської філософії та їх вплив на сьогодні (калам, східний аристотелізм, ісламський лібералізм).
18. Раціоналізм ісламської філософії: його специфіка та практична значущість для країн арабського світу.
19. Латинська Америка: духовні орієнтири та головні напрями філософських пошуків.
20. Духовна культура Африки. Основні особливості та генеза.
21. Вплив філософських ідей Заходу на духовну культуру Африки.
22. Основні типи раціональності у філософському дискурсі XXI століття.
23. Проблема гармонізації суспільного життя в умовах інтенсивної глобалізації.
24. Сучасна компаративістика та її роль в процесі діалогу культур.
25. Аксіологічні концепції на зламі XX – XXI століть.
26. Філософія про головні засади суспільства майбутнього.
27. Філософія проти агресивного маніпулювання масовою та індивідуальною свідомістю.
28. Філософія проти деантропологізації людини.
29. Філософські комунікативні концепції XX – XXI століть (Ю. Хабермас, О. Зінов'єв та інші).
30. Цивілізаційна криза: причини та альтернативні сценарії подолання.
31. Суспільство як об'єкт філософського аналізу.

7. Самостійна робота студентів

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів. Ця робота є однією з форм організації навчання, основною формою оволодіння навчальним матеріалом у вільний від обов'язкових навчальних занять час за розкладом.

Самостійна робота над цією навчальною дисципліною включає:
опрацювання теоретичних основ, прослуханого лекційного матеріалу;
вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання;
підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах;
підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів;
контрольна перевірка кожним слухачем особистих знань за запитаннями для самостійного поглибленого вивчення та самоконтролю;
систематизація вивченого матеріалу перед іспитом;
виконання індивідуальних завдань.

Змістовний модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі

Тема 1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві. Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Чим відрізняються такі типи світогляду: міфологічний, релігійний та філософський?
2. Які соціально-політичні, економічні, духовні обставини сприяли виникненню філософії?
3. Який зв'язок між філософією і наукою спостерігається у європейській та східній філософії?
4. Чи є зараз алармістська функція філософії головною у суспільному житті?

Питання для дискусії

1. Які головні відмінності філософії від іншого типу знання?
2. Чи змінюються функції філософії в суспільстві?

3. Філософія та формування світогляду молоді.

Література: основна [12; 17]; додаткова [21; 27; 31].

Тема 2. Філософія в стратегічних рішеннях, постановах та інших документах ООН

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. ООН у документах та рішеннях стосовно філософії, філософської освіти та філософської культури людини.
2. Всесвітні філософські конгреси як засіб налагодження діалогу культур і цивілізацій.
3. З якою метою проводиться Всесвітній День Філософії (ВДФ)?
4. Які всесвітні філософські конгреси проведені в останнє десятиліття?

Питання для дискусій

1. Яке головне призначення філософії в суспільстві на думку ЮНЕСКО?
2. Яке значення мало проведення останнього Всесвітнього філософського конгресу в Азії?
3. Які головні питання розглядалися при проведенні Всесвітнього Дня Філософії в Ірані в 2010 році?

Література: основна [15]; ресурси мережі Інтернет [43; 44].

Тема 3. Європейська філософія: історія та сучасність

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Що вирізняє європейську філософію ХХ століття від попередніх епох її розвитку?
2. Аналітична філософська парадигма вже в минулому?
3. Чи сприйняли східні культури ідеї екзистенціалізму?
4. Чому принципи постмодернізму оцінюються вкрай протилежно?
5. Як змінюються пріоритети європейської філософії в умовах глобалізації?

Питання для дискусій

1. Чи є плюралізм філософської думки Європи однозначно позитивним явищем?

2. У чому головні відмінності класичної філософії Європи від постнекласичної?

3. Що таке активна апологія філософії в сучасних умовах та її головна мета?

Література: основна [12; 17]; додаткова [21; 31].

Змістовний Модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій

Тема 4. Основні особливості духовної культури Сходу

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Які головні історичні обставини обумовили специфічні риси філософії Сходу?

2. Інтуїтивізм, емпіризм, споглядання та гармонія з навколишнім світом як головні орієнтири духовної культури Сходу.

3. Конфронтація із західною філософією: причини, форми, наслідки.

4. Проблема компромісу та діалогу у сучасній східній філософії.

Питання для дискусій

1. Витоки та розмаїття східного типу філософствування (назвіть найбільш відомі імена та концепції).

2. Які духовні цінності Сходу є органічними західній культурі?

3. Які головні причини конфронтації східної та західної ментальності?

Література: основна [16; 17]; додаткова [21; 31; 38].

Тема 5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Основні історичні фактори становлення китайської філософії.

2. Династичний період Китаю та його філософські орієнтири.

3. Конфуціанство, неоконфуціанство і їх відносини з іншими духовними напрямками в культурі Китаю.

4. Сучасна марксистська філософія в Китаї: сутність, генеза та перспективи.

Питання для дискусії

1. У чому головна причина стрімкого успіху Китаю в ХХ – ХХІ ст.?
2. Як змінилося вчення Конфуція в культурі сучасного Китаю?
3. Які головні зміни в розумінні марксизму сталися в китайській філософії?

Література: основна [1; 2; 7–9; 11] ; додаткова [24–28; 33; 34; 39].

Тема 6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Японська духовна культура: основні етапи розвитку.
2. Буддизм, синтоїзм, конфуціанство: грані взємовпливу.
3. Основні тези нової філософської концепції Японії – "глокальна публічна філософія".

Питання для дискусії

1. Духовна культура Японії до та після Другої світової війни: головні зміни.
2. У чому виявився головний вплив західної філософії на Японію у другій половині ХХ ст.?
3. Конфуціанство, даосизм і синтоїзм у сучасній духовній культурі Японії.

Література: основна [16; 18–20]; додаткова [38; 42].

Тема 7. Індія в сучасній духовній культурі

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Індія як феномен ХХІ століття.
2. Принцип толерантності в духовній культурі Індії та його розширене трактування.
3. Проблема актиної міфологізації масової та індивідуальної свідомості в сучасній індійській культурі.
4. Індійський Філософський Конгрес та його значення для модернізації духовної культури.

Питання для дискусії

1. Різкі контрасти духовної атмосфери сучасної Індії.
2. Міфи та релігія в сучасній Індії: вплив на економіку, політику, мораль.

3. "Живі боги" як феномен культури сучасної Індії.

Література: основна [3; 4; 15; 18] додаткова [21; 38; 42]

Тема 8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Монотеїзм духовної культури арабо-мусульманського світу.
2. Світський та радикальний (фундаменталістський) іслам та його вплив на цивілізаційні процеси.
3. Закони шаріату та світське законодавство.
4. Месіанство арабо-мусульманської культури та динаміка суспільства XXI століття.

Питання для дискусії

1. Філософські засади вчення Ібн-Сини (Авіцени).
2. Головні моральні принципи філософії Ібн-Рушда.
3. Філософія аль-Фарабі, сучасне фарабієведення.

Література: основна [6; 10; 13; 16]; додаткова [29; 30; 32; 35]

Тема 9. Трансформація філософського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства

Запитання для самостійного поглибленого вивчення

1. Чому філософія XXI ст. повинна змінюватися?
2. Що таке сучасна філософська аксіологія та філософська компаративістика?
3. У чому проявляється процес деантропологізації людини?
4. Проблема маніпулювання свідомістю людини в сучасному суспільстві.

Питання для дискусії

1. Як змінилися функції філософії в інформаційному суспільстві?
2. Яка нова форма філософії можлива в сучасних умовах розбалансованого світу?
3. Чи є можливість знайти єдине концептуальне ядро філософії для всіх без винятку культур?

Література основна [3; 5]; додаткова [28; 31; 34; 38].

8. Контрольні запитання для самодіагностики

Модуль 1. Філософія як основа світоглядних орієнтирів у минулій та сьогоденній культурі

1. Чим відрізняється міфологічне світобачення від релігійного?
2. Яка різниця між релігійним та філософським світоглядом?
3. Які основні етапи розвитку європейської філософії вам відомі?
4. Що таке філософія як теоретична система?
5. Які складові філософії, окрім онтології, ви знаєте?
6. Що таке аналітична філософія і які її різновиди?
7. Що таке філософська феноменологія?
8. Герменевтика – це минуле чи теперішнє у системі філософського знання?
9. Чи має перспективу іраціонально-антропологічний напрям у філософії?
10. Яке місце займає філософія в системі гуманітарного знання?
11. Назвіть головні особливості європейського раціоналізму?
12. Що таке релігійний раціоналізм (наведіть конкретні приклади)?
13. Яка філософська концепція може адекватно відобразити динамізм буття?
14. Які основні типи раціональності ви знаєте?
15. Що таке сайєнтизм та антисайєнтизм як філософські позиції?
16. Які взаємовідносини між діалектикою та синергетикою?
17. Що таке ЮНЕСКО в системі ООН?
18. Які документи, постанови та рішення ЮНЕСКО відносно філософії вам відомі?
19. Яку мету мають всесвітні філософські конгреси?
20. Де і коли має відбутися такий всесвітній філософський конгрес?
21. Що таке Всесвітній День Філософії (ВДФ)?

Змістовний модуль 2. Філософія Сходу та її вплив на діалог цивілізацій

22. Що таке Схід, країни Сходу, культура Сходу у вашому розумінні?
23. Які загальні риси має філософська думка Сходу?
24. Який вплив здійснювала філософська думка Сходу в минулому на становлення людської цивілізації?

25. Яке значення має філософія Сходу сьогодні для подальшого розвитку суспільства?

26. Філософська думка Китаю: основні риси.

27. Виникнення китайської держави та головні етапи становлення її духовної культури.

27. Буддизм і конфуціанство: суттєві положення.

28. Трансформація конфуціанства упродовж історії.

29. Марксистська філософія в практиці сьогодення Китаю.

30. Що таке синтоїзм для духовної культури Японії?

31. У чому полягають особливості буддизму і конфуціанства в Японії?

32. Чи є синкретичною духовна культура Японії?

32. Конфуціанство і даосизм в Японії.

33. Трансформація японської духовної культури в умовах глобалізації.

34. Витоки арабської духовної культури і філософії (зороастризм, античний набуток, іслам).

35. Традиційний та світський іслам в арабському суспільстві сьогодні.

36. Головні духовні орієнтири сучасної Індії.

37. Толерантність та філософська думка в Індії.

38. У чому полягає необхідність модернізації філософського знання в XXI ст.?

39. Чи може сприяти аксіологія та філософська компаративістика сучасному діалогу цивілізацій?

9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Формами організації індивідуально-консультативної роботи є контроль:

а) за засвоєнням теоретичного матеріалу:

консультації: індивідуальні (запитання – відповідь);

групові (розгляд типових прикладів-ситуацій);

- б) за засвоєнням практичного матеріалу:
консультації індивідуальні і групові;
- в) для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу:
індивідуальне здавання виконаних робіт;
підготовка есе для виступу на науковому семінарі;
підготовка есе для виступу на науковій конференції.

10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні навчальної дисципліни передбачено застосування активних та інтерактивних методів навчання – ділових та рольових ігор, тренінгів, семінарів-дискусій, кейсів тощо.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено у табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл форм та методів

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Тема 1. Предмет та головні функції філософії в суспільстві. Об'єктна стабільність філософії як основа для діалогу цивілізацій	Проблемна лекція з питання "Предмет філософії та його модифікації в різних культурах"
Тема 2. Філософія в стратегічних рішеннях, постановах та інших документах ООН	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Всесвітні філософські конгреси в минулій та сьогоденній духовній культурі"
Тема 3. Європейська філософія: історія та сучасність	Міні-лекція, семінар-дискусія з питання "Плюралізм сучасної європейської філософії: плюси та мінуси для процесу становлення молодих поколінь"
Тема 4. Основні особливості духовної культури Сходу	Проблемна лекція з питання "Сучасний Схід та його духовні установки в умовах глобалізації".
Тема 5. Світоглядний фундамент становлення Китаю як фактора світового розвитку	Проблемна лекція з питання "Шляхи розвитку духовної культури Китаю на зламі XX – XXI ст."
Тема 6. Культурні традиції Японії та сучасні духовні проблеми	Проблемна лекція з питання "Радикальні зміни в духовній культурі Японії після другої світової війни"

1	2
Тема 7. Індія в сучасній духовній культурі	Міні-лекція, з питання "Індуїзм, ґандизм та вчення Ауробіндо в минулому та сьогоденні Індії"
Тема 8. Арабо-мусульманський світ та його філософські орієнтири	Проблемна лекція з питання "Нерозривна єдність соціально-політичних поглядів та філософських настанов в культурі арабо-мусульманського світу"
Тема 9. Трансформація філософ-ського знання на зламі XX – XXI століть та пошук духовних орієнтирів людства	Проблемна лекція з питання "Нові контури та головні ознаки трансформації філософського знання в умовах глобалізації"

Проблемні лекції – спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються тим, що коло питань теми обмежується двома-трьома ключовими моментами, увага студентів концентрується на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовується досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, проте лектор сам настановує студентів на їхнє розв'язання. Система питань у ході лекції відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції – передбачають виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

Семінари-дискусії – передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів.

Особливо продуктивно така форма роботи як семінари-дискусії, може бути використана при опануванні таких тем: "Європейська філософія: історія та сучасність" та "Основні особливості духовної культури Сходу".

11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись у таких формах:

1. Оцінювання знань студента під час семінарських занять.
2. Оцінювання виконання індивідуального завдання.
3. Проведення проміжного контролю.
4. Проведення модульного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності під час семінарських занять

Оцінювання проводиться за 12-бальною шкалою за такими критеріями:

1. Розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються.
2. Ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни.
3. Ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються.
4. Уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді світоглядних питань, вміння обґрунтувати свою позицію.
5. Логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка "відмінно" (10 – 12 балів) ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної відповіді усім п'ятьом зазначеним критеріям. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку.

При оцінюванні індивідуальних завдань увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась із вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Проміжний модульний контроль

Проміжний модульний контроль передбачає виявлення ступеня опанування студентом матеріалу лекційного модуля і проводиться у вигляді

тестування. Тест містить 20 запитань одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються такі критерії:

оцінка "відмінно" (12 – 10 балів) – від 20 до 18 правильних відповідей;

оцінка "дуже добре" (9 балів) – 17 – 16 правильних відповідей;

оцінка "добре" (8 – 7 балів) – 15 – 13 правильних відповідей

оцінка "задовільно" (6 балів) – 12 – 10 правильних відповідей;

оцінка "достатньо" (5-4 балів) – 9 -7 правильних відповідей;

оцінка "незадовільно" (3 бали) – 6 – 5 правильних відповідей;

оцінка "незадовільно" (2 – 1 бали) – 4 – 2 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними модулями.

Критерії оцінювання індивідуального завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання оцінюється за такими критеріями:

самостійність виконання;

логічність та послідовність викладення матеріалу;

повнота розкриття теми;

обґрунтованість висновків;

використання літературних джерел;

самостійність аналізу проблеми;

якість оформлення.

Проведення поточно-модульного контролю. Поточно-модульний контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими: практичний модульний контроль і лекційний (теоретичний) модульний контроль.

Оцінка за практичну складову модульного контролю виставляється за результатами оцінювання знань студента під час семінарських занять, виконання індивідуального завдання та проміжного тестового контролю згідно з графіком навчального процесу.

Лекційний модульний контроль здійснюється у письмовій формі за відповідними білетами.

Для підведення підсумків роботи студентів зі змістовного модуля виставляється підсумкова оцінка, яка враховує оцінки за практичний модульний контроль і лекційний модульний контроль.

Зразок завдання до змістовного модуля 1

ХНЕУ

Форма № У-5.09

(назва вищого навчального закладу)

Навчальна дисципліна

Філософія та сучасний діалог
цивілізацій

Модульна робота № 1

Білет № 11 (1)

1. Арабо-мусульманський світ та його головні духовні орієнтири.
2. Яких цілей досягає проведення ООН (ЮНЕСКО) Всесвітнього Дня Філософії в XXI столітті?
3. Що таке культ "розгніваних духів" у сучасній Японії?

Затверджено на засіданні кафедри філософії і політології
протокол № від " " 2012 р.

Зав. кафедри Кузь О. М.

Екзаменатор Стрижко В. О.

Для оцінки рівня відповідей студентів на теоретичні запитання використовуються такі критерії:

оцінка 12 балів ставиться за глибоке засвоєння програмного матеріалу, засвоєння рекомендованої літератури, залучення додаткового матеріалу, чітке володіння понятійним апаратом, загальнологічними методами. Відповідь на теоретичне питання має бути послідовною, правильною, повною та завершеною, висновки – логічно пов'язаними з викладеним матеріалом, оформлення відповіді – акуратним. Студент має формулювати та аргументувати власну позицію щодо питання, яке розглядається. Студент дає 100 % правильних відповідей на запитання;

оцінка 11 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та рекомендованої літератури; чітке володіння понятійним апаратом, загальнологічними методами. Відповідь на теоретичне питання білета має бути правильною та повною, логічною, послідовною та завершеною;

оцінка 10 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та рекомендованої літератури; чітке володіння понятійним

апаратом, загальнологічними методами. Відповідь на теоретичне питання білета має бути правильною та повною, логічною, послідовною та завершеною. Припускаються незначні випадкові погрішності, які не надають суттєвого впливу на повноту та змістовність відповіді;

оцінка 9 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач. Оцінка ставиться за умови виконання всіх вимог, які передбачено для оцінки "відмінно", при наявності незначних помилок. Оформлення виконаного завдання має бути охайним;

оцінка 8 балів ставиться за повне засвоєння програмного матеріалу та наявне вміння орієнтуватися в ньому, усвідомлене застосування знань для розв'язання практичних задач. Оцінка ставиться при наявності окремих помилок або не зовсім повних висновків з одержаних результатів. Оформлення виконаного завдання має бути охайним;

оцінка 7 балів ставиться за достатнє висвітлення змісту теоретичних питань та вміння зробити аргументовані висновки, якщо мету завдання досягнуто, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни. Припущені помилки не носять принципового характеру;

оцінка 6 балів ставиться за неповне висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння зробити аргументовані висновки викладення матеріалу. Оцінка ставиться за умови, якщо завдання в основному виконане та мету завдання досягнуто, а студент при відповіді продемонстрував розуміння основних положень матеріалу навчальної дисципліни;

оцінка 5 балів ставиться за неповне висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння зробити аргументовані висновки, неконкретність викладення матеріалу. Студент припускає суттєві помилки;

оцінка 4 бали ставиться за часткове висвітлення змісту теоретичних питань, відсутність висновків. Оцінка "достатньо" ставиться за умови, якщо завдання частково виконане, а студент при відповіді продемонстрував розуміння сутності проблеми та основних положень матеріалу навчальної дисципліни;

оцінка 3 бали ставиться за неопанування значної частини програмного матеріалу;

оцінка 2 бали ставиться, якщо завдання практично не виконано;

оцінка 1 бал ставиться за невиконання теоретичного завдання загалом.

Вивчення дисципліни "Філософія та сучасний діалог цивілізацій" завершується заліком за результатами модулів (підсумкова оцінка враховує дві оцінки поточно-модульного контролю за роботу протягом семестру та оцінку за виконання індивідуального завдання з урахуванням їх відносної ваги відповідно до коефіцієнтів: 0,3; 0,3; 0,4).

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Університету в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 5).

Таблиця 5

Переведення показників успішності знань студентів у систему оцінювання за шкалою ECTS

Відсоток студентів, які зазвичай досягають відповідної оцінки	Оцінка за шкалою ECTS		Оцінка за бальною шкалою, що використовується в ХНЕУ	Оцінка за національною шкалою
10	відмінне виконання	A	12 – 11	відмінно
25	вище середнього рівня	B	10	
30	взагалі робота правильна, але з певною кількістю помилок	C	9 – 7	добре
25	непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	6	задовільно
10	виконання задовольняє мінімальні критерії	E	5 – 4	
-	потрібне повторне складання	FX	3	незадовільно
-	повторне вивчення дисципліни	F	2 – 1	

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Блюменкранц М. А. Куда летишь, троянский конь, и где опустишь ты копыта? / Блюменкранц М. А. // Вопросы философии. – 2012. – № 4. – С. 45–51.
2. Гране Марсель. Китайская мысль / Гране Марсель ; пер. с фр. В. Б. Иорданского ; общ. ред. И. И. Семененко. – М. : Республика, 2004. – 526 с.
3. Железнова Н. А. Глобализация: индийский ответ на мировой вызов / Н. А. Железнова // Вопросы философии. – 2009. – № 7. – С. 54–67.
4. Индийская философия : энциклопедия / отв. ред. М. Т. Степанянц. – М. : Изд. "Восточная литература" РАН, 2009. – 950 с.
5. Карелова Л. Б. Глобализация: японские интерпретации социокультурных процессов / Карелова Л. Б., Чугров С. В. // Вопросы философии. – 2009. – № 7. – С. 44–54.
6. Кирабаев Н. С. Мусульманская культура перед дилеммой: мультикультуризм или культурная вестернизация / Кирабаев Н. С. // Диалог цивилизаций как признание. – М. : РУДН, 2007. – С. 42-57.
7. Кобзев А. И. Знание / разум и вера / благонадежность в китайской философии // Сравнительная философия: знание и вера в контексте диалога культур / Кобзев А. И. – М. : Восточная литература, 2008. – С. 29–37.
8. Кобзев А. Категория "философия" и генезис философии в Китае / Кобзев А // Универсалии восточных культур. – М. : Восточная литература, 2001. – С. 200–219.
9. Кобзев А. И. Философия китайского неоконфуцианства / Кобзев А. И. – М. : Восточная литература, 2002. – 606 с.
10. Кулизаде З. Л. Философия исламского региона в контексте диалога культур и глобализационных тенденций современности / З. Л. Кулизаде // Ислам в России и за ее пределами: история, общество, культура (сборник материалов международной научной конференции, посвященной 100-летию со дня кончины выдающегося религиозного деятеля шейха Батал-Хаджи Белхароева 22-23 октября 2011 г.). – Магас ; Санкт-Петербург. – 2011. – С. 413–416.

11. Ли Изинюань. Современное состояние и тенденции развития китайской философии / Ли Изинюань // Вопросы философии. – 2007. – № 5. – С. 21–26.
12. Современная западная философия : словарь. – М. : ТОН-Остожье, 2000. – 544 с.
13. Смирнов А. В. Арабо-мусульманская философия / А.В. Смирнов // Новая энциклопедия. – М. : Мысль, 2001. – 210 с.
14. Смирнов А. В. История классической арабской философии / А. В. Смирнов // Весник Российского гуманитарного научного фонда. – 2006. – № 1. – С. 106–113.
15. Степанянц М. Т. Всемирный день философии 2009 / Степанянц М. Т // Вопросы философии. – 2010. – № 4. – С. 6–10.
16. Универсалии восточных культур : коллективная монография / отв. ред. М. С. Степанянц. – М. : Восточная литература, 2001. – 431 с.
17. Философия : учебник для вузов / под общ. ред. В. В. Миронова – М. : Норма, 2005. – 673 с.
18. Чубарева Э. Г. Индийская мысль как материал компаративной философии / Э. Г. Чубарева // История философии. – 2000. – № 7. – С. 265–290.
19. Чугров С. В. Япония: гибридизация и гармонизация / Чугров С. В. // Полис. – 2008. – № 3. – С. 59.
20. Чугров С. В. Япония уточняет свою идентичность перед вызовами глобализации / Чугров С. В. // Глобальные вызовы – японский ответ. 2008. – С. 90.

12.2. Додаткова

21. Гордон А. В. Философская наука в КНР. Проблема идентичности / Гордон А. В. // Социальные и гуманитарные науки. Отечественная и зарубежная литература. Серия 9: Востоковедение и африканистика. Реферативный журнал. – 2007. – № 1. – С. 187–203.
22. Иванюженко А. Б. Влияние традиционной китайской философии на правоприменение в КНР и развитие российско-китайских отношений / Иванюженко А. Б. // Ученые записки юридического факультета Санкт-Петербургского университета экономики и финансов. – 2009. – № 25. – С. 108–118.

23. Киселев В. А. Образ китайской философии в свете влияния прагматической философии Запада / Киселев В. А., Юркевич А. Г. // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Философия. – 2007. – № 1. С. 80–87.
24. Кобзев А. И. Великий китайский путь / Кобзев А. И. // Литературная газета. – 2011. – № 34.
25. Крушинский А. А. Стиль мышления древнего Китая: логико-методологический аспект / Крушинский А. А. // Вопросы философии. 2009. – № 1. – С. 104–108.
26. Колесников А. С. Философская компаративистика и диалог культур / А. С. Колесников // FILOZOFIA V KONTEXTE GLOALIZUJUCENOSA SVETA (zbornik prispevkov z Slovenskeho filozofickeho kongresu konaneho v kongresovom centre sav v smoleniciach 7–9, novembra 2005). – Bratislava. – 2006. – С. 48–58.
27. Кэчжань Дин. Философия в школах Китая: воспитание и образование / Кэчжань Дин // Философия-детям: Материалы международной практической конференции. – М. : Прометей, 2005. – С. 216–218.
28. Мао Иньмао. Русская философия в Китае / Мао Иньмао // Вопросы философии. – 2007. – № 5. – С. 68–79.
29. Сагадеев А. В. Гуманизм в классической мусульманской мысли / Сагадеев А. В. // Историческая психология и социология истории. Том 2. – 2009. № 1. – С. 180–186.
30. Смирнов А. В. О понятии свобода в арабо-мусульманской культуре / Смирнов А. В. // Историко-философский ежегодник. – М. : Наука, 2004. – С. 393–399.
31. Смирнов А. В. Нравственная природа человека: арабо-мусульманская традиция / Смирнов А. В. // Этическая мысль : ежегодник. – М. : ИФРАН. – 2000. – С. 46–70.
32. Смирнов А. В. Существует ли "всемирная философия" или проблема преодоления чуждости чужого / Смирнов А. В. // Историко-философский ежегодник. – М. : Наука, 1995. – С. 352–360.
33. Сунь Вайпин. Современное состояние и тенденции изучения аксиологии в Китае / Сунь Вайпин // Вестник Российского философского общества. 2007. – № 4(44). – С. 89–95.
34. Титаренко М. Л. Духовная культура Китая: энциклопедия в 6 томах / М. Л. Титаренко, А. И. Кобзев, А. Е. Лукьянов // – М. : Восточная литература, 2006–2009.

35. Титлин Л. И. Буддизм и наука. Обзор международной конференции в Сарнатхе (Индия) / Л. И. Титлин // Вопросы философии. – 2009. – № 11. – С. 171–177.

36. Трубникова Н. Н. Этическая мысль Востока и Запада в современных компаративных исследованиях / Трубникова Н. Н. // Вопросы философии. – 2003. – № 3. – С. 62–73.

37. Феоктистов В. Ф. Китайская философия на пороге XXI века / Феоктистов В. Ф. // Философские трактаты Сюнь-цзы. – 2005. – С. 414–419.

38. Феоктистов В. Ф. Модель личности в традиционной китайской философии: дискуссия в западной синологии / Феоктистов В. Ф. // Восток-Россия-Запад: Исторические и культурологические исследования. – 2001. – С. 413–421.

39. Фролова Е. А. История средневековой арабо-исламской философии : учебн. пособ. / Е. А. Фролова // М. : ИФРА. – М, 1995. – 322 с.

40. Цзя Цзэлинь. Изучение русской и советской философии в Китае / Цзя Цзэлинь // Вопросы философии. – 2007. – № 5. – С. 64–67.

41. Цянь Сюнь. Мое скромное мнение о соединении марксизма с традиционной китайской культурой / Цянь Сюнь // Вопросы философии. – 2011. – № 6. – С. 148–158.

42. Чжоу Сыинь. Консерватизм в Китае конца XIX в.: модернизация конфуцианства / Чжоу Сыинь // Вопросы философии. – 2010. – № 8. – С. 167–175.

12.3. Ресурси мережі Інтернет

43. Доклад "Группы мудрецов", 2003. – Доклад Группы высокого уровня по угрозам, вызовам и переменам. Документ ООН A/59/565 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : /www.un.org/.

44. Меморандум о Программе ЮНЕСКО в области философии от 24 июня 1946 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : /http://unesdoc.unesco.org/images/0013/001340/134022r.pdf/.

Зміст

Вступ	3
1. Кваліфікаційні вимоги до студентів	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни	6
3. Зміст навчальної дисципліни за модулями та темами	7
4. Плани лекцій	11
5. Плани семінарських занять	14
6. Індивідуальне завдання	17
6.1. Тематика ІЗ (есе)	18
7. Самостійна робота студентів	20
8. Контрольні запитання для самодіагностики	25
9. Індивідуально-консультативна робота	26
10. Методики активізації процесу навчання	27
11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів	29
12. Рекомендована література	34
12.1. Основна	34
12.2. Додаткова	35
12.3. Ресурси мережі Інтернет	37

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ФІЛОСОФІЯ ТА СУЧАСНИЙ
ДІАЛОГ ЦИВІЛІЗАЦІЙ"
для студентів усіх галузей знань
усіх форм навчання**

Укладач **Стрижко Валентина Опанасівна**

Відповідальний за випуск **Кузь О. М.**

Редактор **Бутенко В. О.**

Коректор **Бриль В. О.**

План 2013 р. Поз. № 182.

Підп. до друку

Формат 60x90 1/16. Папір MultiCopy. Друк Riso.

Ум.-друк. арк. 2,5. Обл.-вид. арк. 3,13. Тираж

прим. Зам. №

Видавець і виготівник – видавництво ХНЕУ, 61166, м. Харків, пр. Леніна, 9а

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єктів видавничої справи
Дк № 481 від 13.06.2001 р.*